

Η ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΤΙΜΩΡΙΑ ΣΤΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Στη διάρκεια της τελευταίας εικοσαετίας, η οποία συμπίπτει με την ψήφιση της Σύμβασης του Ο.Η.Ε. για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η χρήση της σωματικής τιμωρίας (Σ.Τ.), ως μέθοδος πειθαρχίας στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών στα πλαίσια του γονικού ρόλου έχει αποτελέσει αντικείμενο έρευνας, κοινωνικής πολιτικής, νομοθετικών αλλαγών και κινητοποιήσεων σε σημαντικό αριθμό ευρωπαϊκών χωρών.

Οι έρευνες, διεθνώς, έχουν κατ' επανάληψη δείξει όχι μόνο πόσο διαδεδομένη και συστηματική είναι η χρήση της Σ.Τ., αλλά και πόσο αρνητικές επιπτώσεις έχει αυτή η πρακτική σε όλα τα επίπεδα, ατομικό, οικογενειακό και κοινωνικό.

Η έρευνα του Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού

Στην έρευνα των Ε. Φερέτη και Μ. Σταυριανάκη «Η χρήση της σωματικής τιμωρίας στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών στη σύγχρονη ελληνική οικογένεια. Μια κοινωνιολογική μελέτη στην περιοχή της πρωτεύουσας» (1997) σε αντιπροσωπευτικό δείγμα 591 οικογενειών μαθητών δημοτικών σχολείων Α΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού (293 κορίτσια, 298 αγόρια) και με τη μέθοδο της προσωπικής συνέντευξης βάσει ερωτηματολογίου βρέθηκε ότι:

Το ποσοστό χρήσης της σωματικής τιμωρίας επί του συνόλου του δείγματος ανέρχεται κατά μέσο όρο στο 65.5%.

Μεγαλύτερη χρήση σωματικής τιμωρίας παρατηρείται στα αγόρια 71.3% και μικρότερη στα κορίτσια 59.7%. (σχεδόν διπλάσια πιθανότητα τα αγόρια)

Αντίστοιχα, σε σχέση με την ηλικία, τα παιδιά της Α΄ Δημοτικού έχουν τριπλάσια πιθανότητα να τιμωρηθούν σωματικά (77.8%) από τα παιδιά της ΣΤ΄ Δημοτικού (53.5%). Να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, στα παιδιά προσχολικής ηλικίας το ποσοστό χρήσης μπορεί να ξεπεράσει το 90%.

Οι λόγοι για τους οποίους χρησιμοποιείται η σωματική τιμωρία είναι όταν το παιδί:

1. Κάνει κάτι για το οποίο το έχουν προειδοποιήσει	71.7%
2. Τσακώνεται με τα αδέρφια του	62.4%
3. Αντιμιλάει	53.3%
4. Λέει ψέματα	37.7%
5. Κάνει ζημιά στο σπίτι	27.7%
6. Χρησιμοποιεί «κακές λέξεις»	27,6%
7. Αρνείται να διαβάσει τα μαθήματά του	25,8%
8. Έχει κακή επίδοση στα μαθήματα	15,7%
9. Τσακώνεται με άλλα παιδιά	13,4%
10. Αρνείται να φάει	12,6%
11. Κακομεταχειρίζεται τα ζώα	10,0%
12. Έχει κακή συμπεριφορά στο σχολείο	8,6%

13. Βλέπει πολύ τηλεόραση	6,2%
14. Καταστρέφει ή λερώνει τα ρούχα του παίζοντας	3,0%

Είναι χαρακτηριστικό ότι 4% (21 περιπτώσεις) του δείγματος των παιδιών των οποίων οι γονείς χρησιμοποιούν σωματική τιμωρία, είχε υποστεί μικροτραυματισμούς όπως π.χ. μάτωμα της μύτης και εκδορές, ενώ 1.2% (7 περιπτώσεις), είχε υποστεί σοβαρό τραυματισμό με αποτέλεσμα να χρειαστεί συρραφή του τραύματος ή/και νοσηλεία.

Ως προς την αποτελεσματικότητα της μεθόδου της σωματικής τιμωρίας, η έρευνα έδειξε ότι το 90% των παιδιών επαναλαμβάνουν την πράξη για την οποία τις «έφαγαν» και μάλιστα το 44% εξ' αυτών μέσα σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα.

Επισημαίνεται ότι σε ποσοστό 87% οι γονείς δήλωσαν ότι γνωρίζουν ότι η σωματική τιμωρία απαγορεύεται στο σχολείο ενώ 78% δήλωσαν ότι συμφωνούν να ισχύσει η απαγόρευση της σωματικής τιμωρίας και στη χώρα μας. Η αντίφαση που προκύπτει με το υψηλό ποσοστό χρήσης 65.5% που προαναφέρθηκε, ερμηνεύεται ως αναζήτηση στήριξης και κινήτρων από τους γονείς για την αποφυγή της πρακτικής αυτής και αντικατάστασή της με περισσότερο αποτελεσματικές μη βίαιες μεθόδους πειθαρχίας.

Πρόσθετη ανάλυση ως προς τις κοινωνικές αντιλήψεις και συνθήκες που περιβάλλουν το φαινόμενο ανέδειξε ως ιδιαίτερα σημαντική την ύπαρξη των ακόλουθων παραγόντων, οι οποίοι ευνοούν τη χρήση της σωματικής τιμωρίας:

1. Ένταση και εκνευρισμός των γονέων από προβλήματα και καταστάσεις, ανεξάρτητα από τη συμπεριφορά των παιδιών όταν πρέπει αυτά να τιμωρηθούν.
2. Κοινωνική αντίληψη ότι η σωματική τιμωρία χρησιμοποιείται από την πλειονότητα των γονιών "κάτι που το κάνουν σχεδόν όλοι ή οι περισσότεροι".
3. Απουσία βοήθειας από άλλα άτομα υποστηρικτικά προς την οικογένεια όταν υπάρχει ανάγκη στο θέμα της φροντίδας των παιδιών.

Μόνο 5% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι η σωματική τιμωρία προλαμβάνει την εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς, ενώ αντίθετα, σε πολύ υψηλά ποσοστά, άνω του 90% υπήρξαν απαντήσεις όπως : με τη χρήση της σωματικής τιμωρίας «το παιδί μπορεί να φύγει από το σπίτι», «να εκδηλώσει διάφορες μορφές παραβατικής συμπεριφοράς», «να γίνει επιθετικό, πεισματάρικο και αδιάφορο στην τιμωρία».

Σε ανάλογα υψηλά ποσοστά οι γονείς πιστεύουν ότι η σωματική τιμωρία μπορεί να προκαλέσει τραυματισμούς, να κάνει το παιδί να αισθάνεται ανεπιθύμητο, να προκαλέσει κατάθλιψη και συναισθηματικά προβλήματα, να κλονίσει τη σχέση γονιού παιδιού, να καθυστερήσει την περιέργεια και την πνευματική του ανάπτυξη και να καλλιεργήσει το φόβο. Πρόσθετα, οι γονείς εξέφρασαν την άποψη ότι με τη χρήση της σωματικής τιμωρίας είναι πολύ

πιθανό τα παιδιά να χρησιμοποιούν βία ως ενήλικες στα δικά τους παιδιά στο μέλλον.

Έχει σημασία να υπογραμμισθεί ότι η ανάλυση ανέδειξε ως ισχυρότερο παράγοντα στη χρήση της σωματικής τιμωρίας, πάνω και πέρα απ' όλους τους άλλους, **την αντίληψη ότι η σωματική τιμωρία αποτελεί δικαίωμα των γονιών.**

Στο ερώτημα «Τί, κατά την γνώμη σας, διευκολύνει περισσότερο ένα γονιό στο μέγλωμα του παιδιού του;» οι απαντήσεις που δόθηκαν είχαν ως εξής :

1. Το μεγαλύτερο ποσοστό 47.6%, ανέφεραν τη σημασία των σχέσεων ανάμεσα στο ζευγάρι. Η ύπαρξη συμφωνίας μεταξύ των γονιών σε θέματα διαπαιδαγώγησης, η συμπάρασταση μεταξύ των συζύγων, το μούρασμα της φροντίδας των παιδιών με το σύντροφο, η μεγαλύτερη συμμετοχή του πατέρα και γενικά ο καταμερισμός εργασιών στο σπίτι και η αλληλοκατανόηση είναι τα πλέον χαρακτηριστικά παραδείγματα που δόθηκαν.
2. 44.6% όλων των περιπτώσεων αναφέρθηκαν στη σημασία του οικονομικού παράγοντα. Η οικονομική άνεση, οι καλές συνθήκες διαβίωσης, η ύπαρξη σταθερής εργασίας και εισοδήματος υπογραμμίστηκαν ως σημαντικοί παράμετροι στη κατηγορία αυτή.
3. 40.8% των απαιτήσεων αφορούσε την ποιότητα των σχέσεων γονιών - παιδιών.
4. 37.3% του συνόλου του δείγματος απάντησαν ότι το μέγλωμα ενός παιδιού μπορεί να διευκολυνθεί μέσα από το ρόλο του σχολείου καθώς και το ρόλο των ειδικών.

Με τα δεδομένα αυτά, η Σ.Τ. δεν μπορεί πλέον και στην Ελλάδα να θεωρείται ως αναγκαία και αναπόφευκτη μέθοδος διαπαιδαγώγησης των παιδιών αλλά πρέπει να θεωρείται ως μία παραβίαση των δικαιωμάτων του παιδιού, με δυσμενείς συνέπειες για τα παιδιά, τις ενδοοικογενειακές σχέσεις αλλά και το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο.

Η αντιμετώπιση του προβλήματος της σωματικής τιμωρίας σε επίπεδο διεθνών οργανισμών και εθνικών προσπαθειών και κινημάτων επιβεβαιώνει τη σημασία της μη βίαιης διαπαιδαγώγησης των παιδιών για την αποτροπή και πρόληψη της βίας.

ΕΙΡΗΝΗ ΦΕΡΕΤΗ,
Εγκληματολόγος - Κοινωνιολόγος
Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού